

MARCO BALZANO

Resto qui

หยุดยั้ง

มาร์โค บัลซาโน เขียน
สรรควัฒน์ ประดิษฐพงษ์ แปล

อ่านฉันทาลี

Copyright © 2018 Marco Balzano
Originally published as *Resto qui* in Italy in 2018 by Giulio Einaudi editore, Torino.
This edition is published in agreement with Piergiorgio Nicolazzini Literary Agency (PNLA)
Thai translation copyright © 2022 by Reading Italy Part., Ltd.
All rights reserved.

หยัคยึน

มาร์โค บัลซาโน เขียน
สรรควัฒน์ ประดิษฐพงษ์ แปล
ปัทมา อัดนโธ บรรณาธิการต้นฉบับ

จัดพิมพ์ครั้งแรกโดย สำนักพิมพ์อ่านอิตาลี, กรุงเทพฯ, มีนาคม 2565
บรรณาธิการบริหาร นันธวรรณ ชาญประเสริฐ
บรรณาธิการจัดการ ชฎารัตน์ วิลัยพล
ผู้ช่วยบรรณาธิการจัดการ มีนาภา โมไนนยพงศ์
พิสูจน์อักษร ศิริบุญ วงษ์ชื่น
รูปเล่ม ณิชวัญ ศรีอรุโณทัย
ภาพปก อนิรุทธิ์ รัตมีศรีตรระกุล
ออกแบบปก เฉลิมพันธ์ุ์ ปัญจมาพิรมย์

www.readingitaly.it
e-mail: info@readingitaly.it
facebook/twitter/instagram: ReadingItaly

พิมพ์ที่ บริษัทภาพพิมพ์ จำกัด
จัดจำหน่ายโดย บริษัทเคล็ดไทย จำกัด
ISBN 978-616-93896-4-4
ราคา 230 บาท

หนังสือเล่มนี้ได้รับเงินสนับสนุนการแปลจากกระทรวงการต่างประเทศและความร่วมมือระหว่าง
ประเทศของอิตาลี

Questo libro è stato tradotto grazie a un contributo per la traduzione assegnato dal Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale Italiano.

หยุดยั้ง

ภาคหนึ่ง

วันเวลาที่ผ่านไป

ลูกไม่รู้อะไรเกี่ยวกับตัวแม่เลย แต่จะว่าไปลูกก็รู้ไม่น้อย เพราะลูกเป็นลูกของแม่ กลิ่นเนื้อกลิ่นกาย ความอ่อนของลมหายใจ ความขี้ก้างวล ลูกได้จากแม่ไปเต็มๆ เพราะฉะนั้นแม่จะเล่าเรื่องต่างๆ ให้ลูกฟังเหมือนคนที่เห็นเบื้องลึกของแม่ก็แล้วกันนะ

แม่คงพรรณนาลักษณะของลูกได้ไปถึงรายละเอียดขยับยิบย่อยที่สุดไม่เพียงแค่นั้น บางวันในตอนเช้าที่หิมะลงหนา และความเสียบห่มห่อบ้านจนหายใจแทบไม่ออก รายละเอียดจุดเล็กจุดน้อยใหม่ๆ ก็ผุดขึ้นมาในสมองแม่ เมื่อสองสามสัปดาห์ก่อนแม่นึกถึงไฟเม็ดเล็กตรงไหล่ลูก เวลาแม่อาบน้ำให้ลูกในอ่าง ลูกมักจะชี้ให้แม่ดูเสมอ ลูกหมกมุ่นกับมันมาก หรือปอยผมหยิกตรงหลังหุ่นั้น ปอยผมสีน้ำผึ้งปอยเดียวที่หยิก

แม่ค่อยๆ หยิบรูปถ่ายที่แม่เก็บไว้ไม่กี่ใบออกมา พอเวลาผ่านไปคนเราก็เป็นน้ำหูน้ำตาได้ง่ายขึ้น แล้วแม่ก็ไม่ชอบเอาเสียเลย แม่เกลียดการร้องไห้ เพราะมันดูเหมือนคนสิ้นคิด และเพราะมันไม่ได้ช่วยให้แม่รู้สึกดีขึ้น รังแต่จะทำให้หมดเรี่ยวหมดแรง กินอะไรไม่ลง จะหลับจะนอนก็พานไม่อยากจะเปลี่ยนชุด ทั้งที่จริงๆ แล้วเราต้องดูแลตัวเอง กำหมัดไว้ แม้ว่ามือจะมีแต่จุดกระขึ้นเต็มไปหมดแล้วก็ตาม สู้ไว้ก่อนไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม นั่นเป็นสิ่งที่พ่อของลูกสอนแม่

ตลอดหลายปีที่ผ่านมา แม่วาดภาพว่าตัวเองเป็นแม่ที่ดี มั่นใจ เฉลียวฉลาด เป็นกันเอง... คำแต่ละคำนี้ใช้กับแม่ไม่ได้เลย จริงอยู่ถึงคนในหมู่บ้านยังเรียกแม่ว่า คุณครู กระนั้นก็ได้แต่ทักทายอยู่ห่างๆ พวกเขารู้ว่าแม่ไม่ใช่คนธรรมาภัยดี บางครั้งแม่ก็นึกถึงเกมที่เคยให้เด็กประถมหนึ่งเล่น “จงวาดรูปสัตว์ที่เหมือนตัวเรามากที่สุด” ถ้าให้แม่วาด

ตอนนี้ แม่คงวาดรูปเต่าหดหัวอยู่ในกระดอง

แม่อยากคิดว่าตัวเองคงไม่ได้เป็นแม่ที่จู้จี้จ้าน ไม่ซ้กใช้ไล่เสียงลูก เหมือนอย่างที่ยายทำกับแม่มาโดยตลอด คอยถามว่าคนนั้นเป็นใคร คนนี้เป็นใคร มีใจให้เขาหรือเปล่า คิดจะเป็นแฟนกับเขาไหม แต่บางทีนี้อาจเป็นอีกหนึ่งในหลายเรื่องราวที่แม่หลอกตัวเอง เพราะถ้าลูกอยู่ตรงนี้ แม่คงรัวคำถามใส่ไม่ยั้ง มองค้อนหากลูกตอบเลียง ยิ่งเวลาผ่านไป เรากียังรู้สึกตัวเองสู้อแม่ไม่ได้เลย ถ้าให้แม่เปรียบเทียบตอนนี้ด้วยแล้ว แม่แพ้อาบคาย ยายของลูกเป็นคนดูแลเข้มงวด มองปราดเดียวก็ชี้ขาวชี้ดำได้ และด่วนตัดสินคนแบบไม่เกรงใจใคร แต่แม่นั้นไม่รู้จะเลือกสีเทาเฉดไหนดี ยายโทษว่าเป็นเพราะเรียนเยอะ ยายมองว่าคนที่เรียนสูงมักทำตัวเข้าใจยากโดยไม่จำเป็น ไม่เอาการเอางาน อวดรู้ หูมหมิม แต่แม่คิดว่าความรู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดโดยเฉพาะสำหรับผู้หญิงคือถ้อยคำ สิ่งสำคัญคือเราต้องกระหายหิวข้อมูล เรื่องราว และจินตนาการ แล้วกอดมันไว้ให้แน่น เพื่อที่ว่าวันหนึ่งหากเกิดปัญหามันขึ้นมาในชีวิตหรือไม่เหลืออะไรแล้ว แม่ว่าสิ่งที่จะช่วยได้คือ ถ้อยคำ

เรื่องผู้ชาย แม่ไม่เคยสน ความคิดที่ว่าผู้ชายมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับความรักนั้นดูน่าหัวร่อสิ้นดี สำหรับแม่นั้น ผู้ชายถ้าไม่เอะงะงะก็ขบคเคิน หรือไม่ก็ตีขบเคิน หรือบางทีก็มีทั้งหมดในคนเดียวกันนั้นละ แถบบ้านเราเนี่ย ผู้ชายทุกคนมีที่ดินผืนเล็กๆ มีสัตว์เลี้ยงสองสามตัว และนั่นก็คือกลิ่นที่ติดตัวพวกเขา กลิ่นคอกสัตว์และกลิ่นเหงื่อไคล ถ้านึกภาพว่าต้องนอนกับใครสักคน แม่นอนกับผู้หญิงดีกว่า โหนกแก้มแข็งๆ ของผู้หญิงดีกว่าผิวสากๆ ของผู้ชาย แต่จะดีไปกว่านั้นถ้าอยู่คนเดียวได้ ไม่ต้องสนใจใคร จะว่าไป บวชชาก็ดูไม่เลว ความคิดที่จะปลีกตัวออกจากโลกย์แม่ว่าน่าตื่นเต้นกว่าการมีครอบครัวเสียอีก แต่เรื่องพระเจ้าเป็นความคิดที่ยากเกินไปสำหรับแม่มาโดยตลอด พอคิดถึงพระเจ้า แม่เป็นต้องกุมขมับทุกที

ชายเพียงคนเดียวที่แม่แลตามองคือเอริช แม่มักเห็นเขาผ่านมาตอนฟ้าสาง สวมหมวกหลุบต่ำ คาบบุหรีที่มุ่มปากตั้งแต่โมงยามนั้น แม่อยากโผล่หน้าออกไปทักเขาตรงหน้าต่างทุกครั้งไป แต่ถ้าแม่เปิดหน้าต่าง มจะรู้สึกหนาวขึ้นมา แล้วตะโกนสั่งให้แม่ปิดหน้าต่างอย่างแน่นอน

“แกจะบ้าหรือ ตรีน่า” มะต้องเ็ดแม่ออย่างนี้

มะเป็นคนพูดจาเสียงดังตลอดเวลา อย่งไรก็ตาม ต่อให้แม่เปิดหน้าต่าง แล้วแม่จะพูดอะไรกับเขาหรือ ตอนอายุ 17 แม่เซอะเซะมาก อย่งดีก็ค้งทำได้แค่พูดตะกุกตะกักออกไป ด้วยเหตุนี้ แม่จึงยื่นมอเงาเดินไปทางป่าในขณะที่เกรา หมาลายต่างตัวนั้น ตอนฝูงวัวไป เวลาเอริชอยู่กับฝูงวัว เขาเดินช้าจนดูเหมือนแทบไม่ขยับตัวเลย แม่จึงก้มหน้าอ่านหนังสือ เพราะมันใจว่าเดี๋ยวกี้จะได้เห็นเขาอยู่ในจุดเดิม และเมื่อแม่เงยหน้าขึ้น แม่

ก็เห็นเขาเป็นจุดเล็ก ๆ อยู่สุดถนน ใต้สนลาร์ช ซึ่งตอนนี้ไม่มีให้เห็นแล้ว
 ฤดูใบไม้ผลิปีนั้น ปรากฏว่าแม่เปิดหนังสือกางไว้ ปากคาบดินสอด
 แล้วคิดถึงหน้าเอริชบ่อยขึ้น เวลาไม่มีมะอยู่ใกล้ ๆ แม่ก็จะถามปะว่า
 ชีวิตของชาวไร่นี้เป็นชีวิตคนช่างฝันหรือเปล่า พอพรวนดินในสวนผัก
 เสร็จ ก็อาจเดินไปในทุ่งหญ้ากับพวกสัตว์ หรือนั่งเสียบ ๆ บนโหนดหิน
 มองดูแม่น้ำที่ไหลเอื่อย ๆ มาไม่รู้กี่ศตวรรษแล้ว และท้องฟ้าเหน็บหนาว
 ซึ่งไม่รู้ไปสิ้นสุดที่ใด

“ชาวไร่ทำทุกอย่างที่ว่ามีมาได้ไซ้มีปะ”

ปะหัวเราะหึ ๆ ปากคาบไปปี “ไปถามเจ้าหนุ่มที่แกแอบมองจาก
 หน้าต่างทุกเช้าสิว่างานที่เขาทำอยู่นะเป็นงานของคนช่างฝันหรือเปล่า...”

ครั้งแรกที่แม่ได้คุยกับเขาคือบนลานหน้าบ้าน ปะเป็นช่างไม้อยู่ที่
 หมู่บ้านเรเซีย แต่บ้านของเราที่พลอยเหมือนเป็นร้านช่างไม้ไปด้วยเช่นกัน
 มีผู้คนแวะเวียนมาให้ปะซ่อมโน่นแซมนี้ไม่หยุดไม่หย่อน พอแจกไป มะก็
 จะบ่นว่า ไม่เคยเสียอะไรที่จะได้อยู่สงบ ๆ ปะผู้ซึ่งโดนว่านิดว่าหน้อยก็ไม่ได้
 จึงตอบไปว่า ไม่เห็นต้องบ่นเลย คนเป็นเจ้าของร้านนะ เวลาเลี้ยงเครื่องดื่ม
 ใคร หรือคุยกับใครก็ถือเป็นงานทั้งนั้น เขาหาลูกค้ากันแบบนี้ มะก็จะ
 ตัดบทโดยการบิดงมูกอม ๆ ของปะ

“จุมูกแกใหญ่ขึ้นนะ” มะบอก

“ส่วนแกก็ดูใหญ่ขึ้น” ปะก็จะตอกกลับไป

แล้วมะก็จะหัวฟัดหัวเหวียง “ดูพูดเข้า นี่ฉันเอาใครมาทำพันธู์เนีย
 โง่เง่าจริง ๆ” แล้วก็เวี่ยงผ้าเช็ดจานใส่ปะ ปะหัวเราะและขว้างดินสอดใส่
 มะ มะเวี่ยงต่ออีกผืน ปะก็ขว้างต่ออีกแท่ง สำหรับทั้งคู่ การเวี่ยงของ
 ใส่กันหมายถึงรักกัน

บ่ายวันนั้น เอริชกับปะนั่งสูบบุหรี่เหม่อมองเมฆลอยลงเหนือภูเขา
 ออร์ตเลอร์ ปะบอกพวกเราให้รอสักครู่ เดี่ยวจะไปหยิบเหล้ากริปปามาให้
 เอริชเป็นประเภทไม่ชอบพูด แต่จะพืดหน้าแล้วยิ้มบาง ๆ ด้วยท่าทาง

มาดมันอันทำให้แม่รู้สึกตัวเองกระจ๊อยร่อย

“เรียนจบแล้วจะทำอะไร เป็นครูหรือ” เขาถามแม่

“คงนั้นละ หรือไม่ก็จะไปอยู่ที่อื่นไกลๆ เลย” แม่ตอบส่งๆ ไปอย่างนั้นเอง คำคำของพวกเขาผู้ใหญ่มา

พอแม่พูดอย่างนั้น สีหน้าของเขาหมองขึ้นมาทันที เขาอึดบู้หรีเข้าไปอย่างแรงจนไฟบูหรีแทบจะไหม้

“ฉันไม่อยากจากคุณออกไปไหนเลย” เขาพูดพลางชี้ไปทางหุบเขา

แล้วแม่ก็มองเขาเหมือนเด็กที่หมดสิ้นถ้อยคำจะพูด เอริชลูบแก้มแม่เพื่อลา

“บอกพ่อเธอด้วยว่า กรัปปานะ ไว้วันหลังแล้วกัน”

แม่พยักหน้า ไม่รู้จะพูดอะไรอีก แม่เท้าศอกลงบนโต๊ะ ตามองตามเขาไป เหลียวมองไปทางประตูเป็นพักๆ เพราะกลัวว่าแม่จะโผล่พรุดเข้ามา บางครั้งความรักก็ทำให้เรารู้สึกเหมือนเป็นขโมย

ในฤดูใบไม้ผลิของปี 1923 แม่ต้องเตรียมตัวสอบประกาศนียบัตรมัธยมปลาย แล้วมุสโสลินีก็จำเพาะเจาะจงมาป่วนวงการศึกษาตอนที่แม่จะจบ หนึ่งปีก่อนหน้านั้นพวกฟาสซิสต์เดินทัพเข้าย่ำบอลซาโน ทำลายเมือง เผาสถานที่ราชการหลายแห่ง ทำร้ายผู้คน ใช้กำลังขับไล่นายกรัฐมนตรี แล้วก็เช่นเคย พวกตำรวจได้แต่ยืนมองตาปริบๆ ถ้าตำรวจและกษัตริย์ไม่กอดอกยืนอยู่เฉยๆ ก็คงไม่มีพวกฟาสซิสต์ แม้กระทั่งทุกวันนี้ เวลาแม่เดินในเมืองบอลซาโน แม่ก็ยังรู้สึกใจคอไม่ดี หวาดระแวงไปหมด ร่องรอยของช่วงเวลา 20 ปีแห่งรัฐบาลฟาสซิสต์นั้นมันช่างมากมาย พอเห็น แม่ก็คิดถึงเอริช เขาจะโกรธเกรี้ยวแค่ไหนนะ

แต่ไหนแต่ไรมาจนถึงเวลานั้น ชีวิตของผู้คนดำเนินไปตามฤดูกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ณ หุบเขาชายแดนแถบนี้ที่ดูราวกับว่าประวัติศาสตร์มาไม่ถึง เป็นเหมือนเสียงสะท้อนที่แผ่หายไป ภาษาของเราคือเยอรมัน ศาสนาคือคริสต์ การงานอยู่ในไร่นาและคอกสัตว์ คงไม่ต้องพูดอะไรให้มากความเพื่อให้เข้าใจคนภูเขาเหล่านี้ ซึ่งลูกก็เป็นส่วนหนึ่งด้วยอย่างน้อยก็เพราะลูกเกิดที่นี่

มุสโสลินีเปลี่ยนชื่อทุกอย่างใหม่หมด ทั้งชื่อถนน ลำธาร ภูเขา... ลามปามไปถึงผู้ที่ล่องลับไปแล้ว คนใจทราวมพวกนั้นเปลี่ยนกระทั่งชื่อบนป้ายหลุมศพ เปลี่ยนชื่อพวกเราเป็นภาษาอิตาเลียน เปลี่ยนป้ายชื่อร้านค้าต่างๆ ด้วย ห้ามเราใส่ชุดประจำถิ่นของเรา จู้ๆ ก็มีครุจากแคว้นต่างๆ มาสอนเรา แวนโตบัง ลอมบาร์ดิบัง ชิชีลิบัง พวกเขาไม่เข้าใจพวกเรา พวกเขาก็ไม่เข้าใจพวกเขา ในแถบที่โรลิต้อิตาเลียนเป็นภาษาต่างถิ่นในแดนไกล ที่เรามักได้ยินจากลำโพง หรือจากพ่อค้าเร่เมืองวัลลาร์ซา ที่ขึ้นมาบนแคว้นเตรนตีโนเพื่อจะผ่านไปค้าขายที่ประเทศออสเตรีย

ชื่อของลูกซึ่งไม่เหมือนใครนี้ ใครได้ยินก็ต้องจดจำได้ทั้งสิ้น แต่หากใครจำไม่ได้ ลูกก็จะเป็นลูกสาวของเอริชกับตรีน่าสำหรับพวกเขาเสมอ ใครๆ ก็บอกว่าเราสองคนเหมือนกันอย่างกับแกะ

“ถ้ามันหลงทาง ฉันจะพาไปส่งที่บ้านให้เอง” คนทำขนมปังพูดไม่ขาด พลังยิ้มยิงฟันหลอตกทายลูก ลูกจำได้ไหม เวลาเดินอยู่บนถนน ถ้าลูกได้กลิ่นขนมปังไซโยมาละก็ ลูกจะดึงมือแม่เข้าไปซื้อให้ลูกกิน ไม่มีอะไรจะถูใจลูกเท่ากับขนมปังอุ่นๆ อีกแล้ว

แม้รู้จักคนที่คุ้นเคยทุกคน แต่ที่เรียกได้ว่าเป็นเพื่อนจริงๆ เห็นจะมีแต่มายากับบาร์บาราเท่านั้น ตอนนี้ทั้งสองคนไม่ได้อยู่ที่นี้แล้ว ย้ายออกไปเมื่อหลายปีก่อน ตอนนี้แม่ก็ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าพวกเขายังมีชีวิตอยู่หรือเปล่า เราสนิทกันมาก จนต้องเรียนโรงเรียนเดียวกัน วิทยาลัยครุ那年เราไปเรียนไม่ได้เพราะอยู่ไกลเกินไป แต่ตอนนั้นที่เราไปสอบประจำปีที่เมืองบอลซาโน เรารู้สึกเหมือนได้ไปผจญภัย เราเดินเที่ยวไปในเมืองด้วยความตื่นเต้น เพราะในที่สุดเราก็ได้เห็นโลกที่พ้นไปจากกระท่อมริมเขาและภูเขา เห็นตึกรามบ้านช่อง ร้านค้า ถนนที่มีรถแล่นขวักไขว่

แม้กับมายานั้่นอยากเป็นครูมาแต่ไหนแต่ไร และทนรอเข้าห้องเรียนแทบจะไม่ไหว ส่วนบาร์baranั้่นใจรักไปทางช่างตัดเสื้อมากกว่า แต่เธอก็เรียนกับเราด้วย เพราะ “จะได้อยู่ด้วยกันต่อไง” เธอว่าอย่างนั้น ในสมัยนั้นเธอเป็นเหมือนเงาของแม่ เราพลัดกันไปส่งที่บ้าน ตรงหน้าประตูบ้านเรามักบอกกันเสมอว่า “น่า ยังไม่มีดีเลย เต็มใจฉันไปส่งเธอนะ”

เราเดินกันไกลมาก เละแม่น้ำบ้าง ไปปากทางเข้าป่าบ้าง เวลาที่เราเดินกันไปนั้น แม่จำได้ว่า บาร์barาชอบพูดว่า “ถ้าฉันเป็นคนอย่างเธอนะ...”

“ทำไม ฉันเป็นคนยังไงหรือ”

“ก็ เธอเป็นคนชัดเจน รู้ว่าจะมุ่งไปทางไหน แต่ฉันสิ สับสนกับทุกเรื่อง คอยแต่จะให้มีคนยื่นมือมาช่วยตลอดเวลา”

“แต่ฉันว่า เป็นฉันอย่างที่เป็นอยู่เนี่ย ไม่เห็นจะดีอะไรนักหนาเลย”

“เธอพูดอย่างนี้เพราะเธอเป็นคนพอใจอะไรยากนะสิ”

“ยังไงก็เถอะนะ” แม่ยกไหล่ “ฉันจะยอมทิ้งนิสัยของฉันทันทีถ้าสวยได้อย่างเธอ”

แล้วเธอก็จะยิ้ม และถ้าไม่มีใครอยู่แถวนั้น หรือถ้าฟ้ากำลังจะมีด เธอก็จะหอมแก้มแม่ แล้วพูดคำหวานๆ ซึ่งแม่ก็จำไม่ได้แล้ว

เมื่อมุสโสลินีมา เราก็อธิบายให้เธอฟังว่าคงจะตงงาน เพราะเราไม่ได้เป็นชาวอิตาลีเลย ดั้งนั้นเราสามคนจึงเรียนภาษาอิตาลีเลย ด้วยหวังว่าจะมีคนจ้างเราเข้าทำงาน ทุกบ่ายในช่วงฤดูใบไม้ผลินั้น เราจะหอบหนังสือไวยากรณ์ไปนั่งริมฝั่งทะเลสาบด้วยกัน พอถึงกลางวันที่บ้านเสร็จ เราก็มานั่งเจอกัน บางทีก็เอาผลไม้ห่อใส่ผ้าเช็ดปากมาด้วย บางทีก็เอาก๋วยเตี๋ยวมา ยังไม่หมดด้วยซ้ำ

“เอาละ หยุดพูดเยอรมันกันเถอะ” แม่พูดขึ้นเพื่อให้ทั้งคู่ปฏิบัติตาม

“ฉันอยากเป็นครู แต่ไม่ใช่ครูสอนภาษาคนอื่น!” มายาโวยวาย พลังตบสมุดที่เต็มไปด้วยรูปขีดๆ เขียนๆ ของเธอ

“แล้วฉันล่ะ ฉันอยากออกแบบเสื้อผ้านะ” บาร์บาราพูดขึ้นบ้าง

“ก็ไม่มีหมอกคนไหนเขียนใบสั่งให้เธอมาเป็นครูนี่จ๊ะ” มายาเข้ากลับ

“หน้อยแน่ ยายตัวร้าย... หมายความว่ายังไงจ๊ะ หมอไม่ได้สั่งเนี่ย”

เธอพูดพลาบพลวมสีแดงซึ่งแผ่ขยายแล้วมัดเป็นหางม้า แล้วเราก็กลับมาเรื่องที่ว่า เราจะไปอยู่ด้วยกัน จะไม่มีใครแต่งงาน

“เชื่อฉันสิ ถ้าเราแต่งงาน เราก็จะกลายเป็นคนใช้!” เธอพูดอย่างมั่นใจ

พอถึงบ้าน แม่ก็เข้านอนทันที แม่โหยหาการอยู่ตามลำพังตลอดเวลา แม่ขึ้นเตียง แล้วก็อนนั่งอยู่ในความมืดซึ้งๆ ของห้อง พลังคิดเรื่องต่างๆ นานา แม่คิดว่า ไม่ว่าจะอยากหรือไม่ก็ตาม แม่กำลังจะโตเป็นผู้ใหญ่ และสิ่งนี้ทำให้แม่รำคาญใจเหลือเกิน แม่ไม่รู้ว่าคุณกลัวอะไร อย่างนี้หรือเปล่า หรือลูกจะเหมือนพ่อที่มองชีวิตเหมือนแม่น้ำ ส่วนแม่

พอจวนจะถึงจุดเปลี่ยนหรือเส้นชัย ไม่ว่าจะป็นตอนจะเรียนจบหรือตอนจะแต่งงาน แม้มักรู้สึกอยากหนีและล้มเลิกทั้งหมดตั้งขึ้นมาทันที ทำให้การมีชีวิตถึงจำเป็นต้องแปลว่าก้าวไปข้างหน้าด้วยเล่า กระทั่งตอนจะคลอดลูก แม่ก็ยังคิดเลยว่า “ทำไมจะให้เด็กอยู่ในท้องต่ออีกหนอยไม่ได้ล่ะ”

เดือนพฤษภาคม แม่ มายา และบาร์บาราเจอกันระหว่างสัปดาห์ด้วยต่างจากปีก่อนๆ ที่นานๆ เจอกันที่หรือตอนฟังมิสซาว์นอาทิตย์ เราฝึกภาษาพิลึกๆ นั้นกัน ด้วยหวังว่าพวกฟาสซิสต์จะสนใจในความเอาจริงเอาจังและใญ่ดูสมบัติของเรา แต่ด้วยความที่ลึกๆ แล้วเราเองยังไม่เชื่อในสิ่งที่ทำเลย แทนที่จะนั่งอ่านไวยากรณ์ เราจึงมักลืมนวงฟังเพลงอิตาเลียนจากแผ่นเสียงของบาร์บารา

*ฉันจะจูบเธอ
ถ้าเธอกลับมา
แต่จะไม่จูบล่า
ถ้าเธอไปสงคราม*

หนึ่งสัปดาห์ก่อนวันสอบข้อเขียน ป๊ะอนุญาตให้แม่ไปนอนบ้านบาร์บารา ต้องขอยุ่ยาวนานเชียวกว่าจะสำเร็จ

“เอานะ ยายหนู เรามาตกลงกันว่า ป๊ะให้แกไปค้างบ้านบาร์บาราได้ แต่แกต้องเอาคะแนนสวยๆ ติดสมุดพกมาฝากป๊ะนะ”

“แล้วคะแนนสวยๆ ที่ป๊ะว่าหมายถึงอะไรล่ะ” แม่ถามหลังจากที่หอมแก้มป๊ะหนึ่งฟอด

“ก็...เฉลี่ยแล้วได้ 10 ยังไงล่ะ” ป๊ะพูดพลางยกมือทั้งสองข้างกางออกเท่ากับจำนวน 10 มะซึ่งนั่งเหยียบถุงเท้าอยู่ข้างๆ ป๊ะก็พยักหน้าตามมะถ้ามีเวลาเมื่อใดเป็นต้องเหยียบต้องชุนถุงเท้าเมื่อนั้น เพราะถ้าหนาวเท้าก็จะหนาวไปทั้งตัว แก้วของแกอย่างนั้น

คะแนนสูงสุด แม่ไม่ได้มาหรอก คนที่เป็นเจ้ามือเลี้ยงน้ำและทำ

ขนมมาให้พวกเรากินตามสัญญาตอนต้นเทอมคือมายา ถึงแม้บาร์บารา จะเห็นว่าที่มายาได้ 10 เต็มนั้นเพราะครูถามกเอาแต่มองหน้าอกเธอก็ตาม “ฉันได้ 7 เพราะฉันมันอกไข่ดาว” เธอโวยพลาเงเอามือกอบหน้าอก ขึ้นมา

“เธอได้ 7 เพราะว่าเธอมันที่ม” มายาตอบ บาร์บาราก็เลยจับตัว มายา แล้วทั้งสองก็กลิ้งไปบนพื้นหญ้า แม่นั่งหยีตาสู้แดดมองทั้งสอง แล้วอดขำไม่ได้

ถึงเรียนจบแล้วเรากียังคงกลับมาพบกันที่ใต้ทิวสนลาร์ชริมทะเลสาบเหมือนเดิม แต่เรื่องเรียนภาษาอิตาเลียนนั้นเราไม่พูดถึงอีกเลย

“ถ้าโรงเรียนรับเราไปสอน ก็ถือว่าดี แต่ถ้าไม่รับ ขอให้พวกมันฉิบหาย” บาร์บาราพูด

“ไม่มีใครที่ไหนได้ประกาศนียบัตรแบบเรานี้ ยิ่งไงเขาก็ต้องรับเราอยู่แล้ว” บาร์บาราพูด

“จะไปหวังอะไรให้พวกฟาสซิสต์มาสนใจกระดาศแค่แผ่นเดียว พวกมันคงสนใจแต่จะหางานให้พวกอิตาเลียนทำเท่านั้นละ”

“สรุปว่าเรียนมาก็เสียเปล่าอย่างนั้นสิ” มายาถอนหายใจด้วยความเหนื่อยหน่าย “ฉันคงต้องไปทำงานกับพ่อ มีหวังได้ทะเลาะกันบ้านแตกแหงๆ”

“ยังไงก็ดีกว่านั่งชุนงูเท้าอยู่บ้านละ” แม่บอก “แค่นี้กว่าจะต้องอยู่กับมะทั่งวันก็อึดอัดจนหายใจจะไม่ออกอยู่แล้ว”

ระหว่างนั้นพวกฟาสซิสต์มิได้เข้ายึดโรงเรียนอย่างเดียว หากแต่รวมไปถึงสำนักงานเทศบาล ที่ทำการไปรษณีย์ ศาล เจ้าหน้าที่ชาวทีโรล ถูกปลดออกจากงานกลางคัน แล้วพวกอิตาเลียนก็ติดประกาศเขียนว่า *ห้ามพูดภาษาเยอรมัน และ มุสโสลินีถูกเสมอ* นอกจากนั้นยังออกกฎเคอร์ฟิว รวมทั้งให้ไปชุมนุมกันในป่าวันเสาร์เพื่อต้อนรับนายกเทศมนตรี และกำหนดวันหยุดต่างๆ นานาอีก

มายาบอกว่า “ฉันรู้สึกเหมือนเดินอยู่บนสนามกับระเบิด” เธอเมื่อเร็วมากกับการคุยกันของเรา ซึ่งจบลงที่เรื่องไม่สลักสำคัญเสมอ “นี่พวกเธอไม่เห็นหรือว่าตอนนี้กำลังเกิดเรื่องบ้าเรื่องบออะไรขึ้น” เธอระเบิดออกมาด้วยความหงุดหงิดอย่างที่สุด “ทั้งกูรอน เรเซีย ชันวาเลนตีโน... ตั้งแต่

พวกฟาสซิสต์เข้ามาก็ไม่มีอะไรเป็นของเราอีกเลย พวกผู้ชายเลิกไปร้านเหล้า พวกผู้หญิงจะไปไหนมาไหนที่ต้องเดินเลาะกำแพงบ้านคนพอดตกค่ำก็ไม่มีใครออกไปไหนเลย พวกเธอเอาแต่ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นเรื่องพวกนี้ได้ยังไง”

“พี่ชายฉันบอกว่า พวกฟาสซิสต์อยู่ได้ไม่นานหรอก” บาร์บาราตอบเพื่อให้เธอเย็นลง

แต่มายาไม่ยอมเย็นด้วย เธอพืดพืดเหมือนม้า แล้วก็ทิ้งตัวนอนหงายไปบนพื้นหญ้าพร้อมกับบอกว่า พวกเรานั้นก็แค่คนหลงตัวเอง

มายาโตมาคณะแบบกับพวกเรา พ่อเธอเป็นคนมีการศึกษา เขาใช้เวลาเป็นชั่วโมงๆ ในการอธิบายให้ลูกๆ ฟังว่า เกิดอะไรขึ้นบ้างในทีไร-ไตต์และในโลก และเล่าว่ารัฐมนตรีคนนั้นเป็นใคร ผู้ว่าการคนนี้เป็นใคร ถ้าเขาเจอแม่และบาร์บาราที่บ้านเขา เขาก็จะร้ายปาลูกถ้ายึดยาอันเต็มไปด้วยชื่อและสถานที่ต่างๆ ซึ่งพวกเราไม่กระดิกหู ท้ายที่สุดเขามักเตือนเราด้วยคำพูดที่ว่า “พอลูกๆ แต่งงาน จงเล่าเรื่องเหล่านี้ให้สามีฟังและลูกๆ เองก็ต้องจำไว้ว่า ถ้าเราไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง การเมืองจะมายุ่งเกี่ยวกับเราเอง” แล้วเขาก็เดินไปห้องอื่น มายาชื่นชมพ่อของเธอมากทันทีที่พ่อพูดจบ เธอจะพยักหน้ารับคำเป็นเชิงเชื่อฟังทันที แมกับบาร์บารามองเสือกไปนอกหน้าต่างเพราะเรารู้สึกเชื่อไปเลย

“ถ้าเป็นอย่างนี้ต่อไป มายาจะไปกันใหญ่ยิ่งกว่าพ่อเธออีกนะ” บาร์บาราพูดขึ้นระหว่างทางกลับบ้าน

บางครั้งแมกับบาร์บาราก็ออกไปเที่ยวกันสองคน เราจ้จกรยานไปจนถึงหมู่บ้านชัวนาเลนตีโน ระหว่างทางที่เลาะทะเลสาบไปนั้น เราสัมผัสได้ถึงความสุขชื่นของน้ำที่มาจับตามหน้าชุ่มเหงื่อของเรา

“ภูเขพวกนี้เหมือนโตไปกับเรานะ” เธอพูดขณะถีบจักรยานหน้าเซ็ด

“เชื่อว่าภูเขพวกนี้ปิดกั้นเราออกจากโลกภายนอกมัย” แม่ถามเธอ แม่ผู้ซึ่งสามวันอยากหนีสี่วันอยากอยู่

“จะไปสนใจโลกทำไม” เธอตอบแล้วก็หัวเราะ

เมื่อกลับจากร้าน ป๊ะมักบอกว่าแกวนี้ยังมีกลิ่นอายของสงคราม พ่อแม่ของมายาบอกว่าหนีไปออสเตรเลียจะดีกว่า ห่างไกลจากพวกฟาสซิสต์ ส่วนพ่อแม่ของบาร์บาราต้องการไปอยู่กับญาติๆ ที่เยอรมนี

ผู้คนในทีโรลได้เองก็เปลี่ยนไปเหมือนกัน ไม่กี่เดือนผ่านไปชาวอิตาเลียนที่มุสโสลินีส่งมาก็มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ บางคนมาถึงคูรอนนี่เลย เราเห็นก็ดูออกทันทีว่าใครเป็นคนต่างถิ่นที่มาจากทางใต้ พวกนี้จะถือกระเป๋าเดินทาง เดินเงยหน้ามองเขาสูงชันที่ไม่เคยเห็นมาก่อน ดูเมฆที่อยู่ใกล้เหลือเกิน

ฝ่ายเราปะทะกับพวกเขาตั้งแต่ต้น ภาษาของเราปะทะกับของพวกเขา การวางอำนาจบาตรใหญ่ของผู้ที่จู้ๆ ก็มีอำนาจอยู่ในมือประจักษ์กับผู้ที่เรียกร้องสิทธิในรากเหง้าที่ยืนยาวมาหลายศตวรรษ

เอริชแวะมาที่บ้านบ่อยๆ สนทนิตชิดเชื่อกับป๊ะเป็นอย่างดี ป๊ะเอ็นดูเขาเพราะเขาไม่มีพ่อไม่มีแม่แล้ว

แต่มะสึไม่ค่อยชอบขี้หน้าเขาเท่าไรนัก “เด็กคนนั้นถือดี” แกบอก “พูดจาเหมือนกำลังช่วยเหลือเรา” แกคาดหวังความอบอุ่นเปิดเผยจากคนอื่นซึ่งเป็นสิ่งที่ตัวเองไม่มี

ป๊ะให้เขานั่งบนม้านั่งตัวหนึ่ง ส่วนตัวเองก็หมუნแก้อั่งนั่งคร่อมโดยเอาศอกวางบนพนักพิงแล้วเท้ากางอันมีเครายาว เอริชเป็นเหมือนลูกชายของป๊ะ ลูกชายขี้กังวล ขอคำแนะนำไปเสียทุกอย่าง แม่แอบมองคนทั้งสองจากหลังกรอบประตู พยายามทำตัวให้เล็กสับ หายใจแผ่วๆ เอามือแนบกับฝาบ้าน ถ้าเกิดน้ำเป็ปปิโผล่มา แม่ก็จะดึงตัวน้ำแล้วเอามือปิดปากเขาไว้ ส่วนเขาก็จะพยายามดันให้หลุด แต่ในสมัยนั้นแมื่อยังรั้งตัวเขาเอาไว้ไหว น้ำเป็ปปิอ่อนกว่าแม่ 7 ปี นอกจากจะล้อเขาว่าลูกแห่งแล้ว แม่ก็ไม่รู้จะพูดอะไรกับเขากอีก เขาก็แค่เด็กกะโปโล หัวเข่ามีแผลถลอกตลอดเวลา

“เหมือนรัฐบาลอิตาลีจะรื้อฟื้นโครงการทำเขื่อนอยู่นะครับ” เอิริช เอย์ซัน “พวกเขาไปที่ฟาสต์ว็ไปทางหมู่บ้านซันวาเลนติโนเห็นว่ามีพวกคนงานเข้ามาในพื้นที่”

ปีะยักไหล่ “ก็พูดกันมาหลายปีแล้ว แต่ก็ไม่เห็นทำอะไร” ปีะตอปปลังยัมเย็น

“ถ้าพวกมันจะสร้าง เราต้องหาวิธีหยุดมันให้ได้” เอิริชพูดต่อสายตาเขาเหม่อลอย “พวกฟาสซิสต์สนใจแต่จะทำลายเราและทำให้เรากระจัดกระจายไปทุกหนทุกแห่งในอิตาลี”

“ใจเย็นๆ ต่อให้ฟาสซิสต์อยู่อีกนาน มันก็สร้างเขื่อนตรงนี้ได้ ดินมันนุ่ม”

แต่นัยน์ตาสีเทาของเออิริชคู่นั้นก็ยังคงฉายแววกระวนกระวายเหมือนดวงตาของแมว

มีการประกาศสร้างเขื่อนครั้งแรกในปี 1911 ผู้ประกอบการจากบริษัทมนเตคาตินีต้องการให้ชาวบ้านในเรเซียและคูรอนย้ายออกไปเพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากกระแสน้ำในการผลิตพลังงาน พวกนักอุตสาหกรรมและนักการเมืองชาวอิตาเลียนบอกว่า แลปอัลโตอาดิเจแห่งนี้เหมือนเหมืองทองคำขาว พวกเขาส่งวิศวกรมาสำรวจหุบเขาและเส้นทางของแม่น้ำบ๋อยซันเรื่อยๆ หมู่บ้านทั้งหลายของเราคงจะหายไปใต้สุสานน้ำแห่งนี้ บ้านไร่ โบสถ์ ร้านรวง ท้องทุ่งที่พวกสัตว์ไปกินหญ้า จะจมหายไปหมด เขื่อนนี้จะทำให้เราสูญเสียทั้งบ้าน สัตว์เลี้ยง และงาน แล้วเราก็จะไม่เหลืออะไรอีกเลย เราจะต้องอพยพย้ายที่ แล้วไปเป็นคนอื่นทำมาหากินอย่างอื่น ในที่อื่น กลายเป็นคนเมืองอื่น เราจะตายห่างไกลจากวัลเวนอสตาและจากทีโรล

ในปี 1911 โครงการยังไม่ได้เริ่มเนื่องจากพวกเขาเห็นว่าผืนดินมีความเสี่ยง ดินไม่แน่น มีแต่เศษหินทรายดินของแรโดโลไมต์ แต่หลังจากที่ฟาสซิสต์เถลิงอำนาจแล้ว เราทุกคนรู้ว่า อีกไม่นานมูสโสลินีก็จะทำให้

บอลซาโนและเมราโนเป็นเมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรม ทั้งสองเมืองนั้น จะเติบโตเป็นสองหรือสามเท่าตัว คนอิตาเลียนก็จะแห่กันมาหางานทำ แล้วความต้องการพลังงานก็จะเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล

ในร้านเหล้า ลานโบสถ์ ร้านของปะ เอริชไปปาวประกาศมาแล้ว ทั้งนั้น “คอยดูเถอะ พวกมันจะกลับมาอีก จะกลับมาแน่” แต่ในขณะที่ เขาหอบแฮกนั้น พวกเขาบ้านก็ยังคงกินเหล้า สูบบุหรี่ สับไฟกันต่อไป พวกเขาเบะปากเป็นเชิงตัดบท หรือไม่ก็โบกไม้โบกมือพัลวันราวกับจะ ปิดแมลงวันอะไรอย่างนั้น

“คนพวกนั้นถ้าไม่เห็นกับตาก็บอกไม่มี” เอริชพูดให้ปะฟัง “ยื่นไวน์ ให้แก้วนี้ก็ไม่คิดถึงเรื่องอื่นแล้ว”